

Особливу увагу доцільно приділити вдосконаленню українського законодавства. Необхідно розробити ефективні для нашої держави закони з питань міграції, легалізації коштів та майна, здобутих злочинним шляхом, внести зміни до багатьох нині діючих законів.

Список літератури: 1. Щербая В.А. Організація боротьби з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів //Боротьба з контрабандою: проблеми і шляхи вирішення. К., 1998. 2. Конвенції ООН по боротьбі проти незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин 1961, 1971рр. // Збірник міжнародних законодавчих актів, положень, конвенцій, що були ратифіковані Україною: історичні і правові аспекти. К., 2001. 3. Україна. Закон. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Прийнятий 15 лют. 1995 р. № 62/95—ВР // Голос України. 1995. 4. Україна. Кабінет Міністрів. Про створення Міжвідомчого автоматизованого банку даних про незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та причетних до нього осіб: Постанова... 20 лип. 1996 р. № 817 // Держ. віст. України. 1996. № 7. 5. Україна. Кабінет Міністрів. Про Національну координаційну раду боротьби з наркоманією при Кабінеті Міністрів України: Постанова... 13 трав. 1993 р. № 343. 6. Україна. Закон. Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів: Прийнятий 15 лют. 1995 р. № 60/95—ВР // Голос України. 1995.

Надійшла до редакції 12.02.02

С.С. Богля

СУДОВІ ВИТРАТИ, ПОВ'ЯЗАНІ З РОЗГЛЯДОМ СПРАВИ: ПІДСТАВИ ПОРЯДОК ВІДШКОДУВАННЯ

Цивільний процесуальний закон покладає на сторони та третіх осіб, що заявляють самостійні вимоги на предмет спору, обов'язок нести судові витрати у справі, які складаються з державного мита і витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Державне мито – це грошова сума, що вноситься у доход держави особами, які звертаються до суду із позовними заявами, скаргами на рішення, дії або бездіяльність державних органів, юридичних або посадових осіб у сфері управлінської діяльності, скаргами на рішення, що прийняті відносно релігійних організацій, заявами (скаргами) у справах окремого провадження, з апеляційними скаргами та касаційними скаргами на рішення, що вступили в законну силу, а також за видачу судами копій документів.

Шляхом стягнення державного мита частково відшкодовуються витрачені державою кошти на здійснення правосуддя у цивільних справах, у тому числі витрати на утримання апарату судових органів. Необхідність сплати державного мита, крім того, деякою мірою дисциплінує учасників цивільного обороту, стимулює їх до сумлінного і своєчасного виконання своїх обов'язків; попереджує подання необґрунтованих позовів.

Стягнуте судом державне мито при винесенні рішення про розірвання шлюбу також частково відшкодовує державі витрати на виплату тимчасової допомоги неповнолітнім дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів або коли стягнення аліментів неможливе.

Розмір державного мита, порядок його обчислення і сплати визначаються Декретом Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. №7-93 «Про державне мито» з наступними змінами і доповненнями та Інструкцією про порядок обчислення і стягнення державного мита, затвердженою наказом ГДПІ України від 22 квітня 1993 р. №15, із змінами, внесеними наказом ГДПІ України від 31 грудня 1993 р. №70. Відповідні роз'яснення містяться в ряді постанов пленуму Верховного Суду України.

Порядок із державним митом до судових витрат відносяться і витрати, пов'язані з розглядом справи. Відповідно до ст.63 ЦПК України до судових витрат відносяться:

- 1) суми, які необхідно виплатити свідкам і експертам;
- 2) витрати, пов'язані з проведенням огляду на місці;
- 3) витрати по розшуку відповідача;
- 4) витрати, пов'язані з виконанням рішення у випадках, передбачених ст.372 ЦПК України.

Відшкодування судових витрат також спрямоване на оплату витрат держави, а також на сплату свідкам, експертам понесених ними витрат, пов'язаних із справами здійсненню правосуддя.

Розміри сум, що виплачуються свідкам та експертам, встановлені Інструкцією про порядок та розмір відшкодування витрат і виплати винагороди особам, що викликаються в органи дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду або в органи, у провадженні яких знаходяться справи про адміністративні правопорушення, і виплати державним науково-дослідним закладам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і фахівців, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 р. №710 [1, с.113].

Свідкам, експертам, фахівцям та перекладачам, яких викликають до суду, що розташований за межами їх постійного місця проживання, відшкодовуються витрати, пов'язані з наймом житлового приміщення, добові. За свідками, експертами, фахівцями і перекладачами зберігається середня заробітна плата на весь час, витрачений ними у зв'язку з явкою до суду. Якщо особа, яку викликали до суду, не є працівником підприємства, закладу або організації, їй виплачується винагорода за відрив від звичайних занять у розмірі, встановленому вищевказаною Інструкцією.

Перекладачам, а також особам, що виконують функції експертів або фахівців не в порядку службового завдання, за проведенню роботи також виплачується винагорода (п.5 вищевказаної Інструкції).

Сума винагороди за відрив від звичайних занять визначається з урахуванням їх характеру у межах від 20 до 30% неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожний день.

Витрати, пов'язані з прибуттям, відшкодовуються в розмірах, передбачених законодавством для відряджених працівників.

Розмір винагороди експерта, який виконує свої функції не в порядку службового завдання, визначається залежно від його кваліфікації та складності зав-

дання у межах від 3 до 5% неоподаткованого мінімуму доходів громадян за годину роботи.

У разі проведення судової експертизи особливої складності розмір винагороди збільшується на 25%.

Відповідно до ст.15 Закону України від 25 лютого 1994 р. «Про судову експертизу» науково-дослідні установи судової експертизи проводять судову експертизу за рахунок замовника. Вартість проведеної експертизи визначається за домовленістю між установою і замовником, і складається із собівартості проведеної роботи (заробітна плата, оплата відрядження, вартість матеріалів, накладні витрати), а також рентабельності у межах 25% собівартості.

Перекладачам залежно від їх кваліфікації та складності роботи встановлюються такі розміри винагороди: за письмові переклади – від 10 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за один авторський аркуш (40 тис. друкованих (рукописних) знаків); за усні переклади – від 3 до 5% неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожну годину роботи.

Переклади з рідкісних мов, з письмовою в'язкою, своєю графікою, ієрогліфами, клинописом, а також із стародавніх мов, так само, як і переклад на іноземні мови, що віднесені до рідкісних мов, які мають писемність в'язкою, своєю графікою, написані ієрогліфами, клинописом, оплачуються із збільшенням ставок на 25%.

Кошти, необхідні для оплати свідків та експертів, а також для проведення огляду на місці, вносить завчасно сторона, що порушила клопотання. У випадку зазначених осіб або за ініціативою суду кошти вносяться обома сторонами порівню. Це правило не поширюється на сторону, яка була звільнена від сплати судових витрат (ст.73 ЦПК України).

Належні свідкам та експертам суми виплачуються судом після виконання ними своїх обов'язків незалежно від фактичного одержання і стягнення зі сторін необхідних сум (ст.74 ЦПК України).

У разі, якщо місце фактичного перебування відповідача невідоме, суд може оголосити його розшук як з власної ініціативи, так і за заявою позивача. Розшук відповідача провадиться за ухвалою суду або судді органами внутрішніх справ. Витрати на розшук стягуються судом на користь держави (ст.ст.80, 97 ЦПК України).

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 1 лютого 1995 р. №78 «Про визначення розміру витрат, пов'язаних з розшуком відповідачів у цивільних справах», такі витрати встановлені на рівні до п'яти мінімальних заробітних плат.

Витрати стосовно оголошеного судом у порядку ст.97 ЦПК України розшуку відповідача не оплачуються попередньо позивачем або стягувачем, а стягуються на користь держави з відповідача у випадку повного або часткового задоволення позову або з боржника на стадії виконання за заявою органу внутрішніх справ.

Особи, що виселяються із самовільно зайнятих жилих приміщень, відшкодовують фактичні витрати, пов'язані з виселенням. Виселення осіб із будинків (жилих приміщень), що загрожують обвалом, проводиться за рахунок

відповідних житлових органів виконкомів місцевих Рад, підприємств, закладів, організацій.

Ці витрати стягуються з боржника в доход держави за ухвалою судді незалежно від стягнення з нього майна або грошових сум за рішенням суду (ст.372 ЦПК України).

Як зазначається в юридичній літературі, витрати по оплаті праці перекладача не є витратами у справі й відносяться за рахунок держави, оскільки мовою судочинства є державна українська мова і дотримання цього принципу є обов'язком суду [2, с.151]. З розглядом справи можуть бути пов'язані й інші витрати, не включені до складу судових, наприклад, оплата допомоги адвоката тощо. Заслуговує на увагу те, що у проєкті нового Цивільного процесуального кодексу України в ст.76 (Види судових витрат), крім державного мита, витрат, пов'язаних із розглядом справи, називаються також канцелярські витрати. До таких витрат відносяться витрати, пов'язані з виготовленням і видачею судових рішень, судових наказів, ухвал, виконавчих листів, інших документів і матеріалів, а також витрат, пов'язаних із виготовленням і засвідченням копій цих документів, листуванням.

У зв'язку з розробкою і прийняттям нового Цивільного процесуального кодексу України та відповідного удосконалення порядку виплати сум, що включені до складу судових витрат, доречно вивчити зарубіжне законодавство, яке більш детально висвітлює це питання.

Так, за законодавством Великої Британії, оплата витрат, що включаються до судових витрат, регулюється Актом про судові переслідування злочинців 1985 р. зі змінами 1988 р. та Загальними правилами оцінки вартості кримінальних справ 1986 р.

У відповідності з вказаними актами виплати проводяться за наступними підставами.

Професійні свідки – бухгалтери, юристи, лікарі тощо – можуть отримувати адекватну плату за свідчення. Експертам плата виплачується на розсуд суду залежно від характеру і складності справи.

Звичайним свідкам винагорода виплачується у випадках, коли вони несуть будь-які витрати, окрім витрат на своє існування, котрі інакше не виникли б, або у випадках, якщо свідки втратили заробіток чи прибутку по національному державному страхуванню.

Нічна оплата може бути проведена професійному свідку або експерту, якщо він був відсутній у місці постійного проживання протягом усієї ночі.

Моряк, який був затриманий на березі для того, щоб дати свідчення, отримує гроші в сумі не більше заробітної платні, окрім випадків, коли суд вирішує збільшити суму з певних причин.

При оплаті проїзду відшкодовується вартість білетів стандартних класів. У випадку надзвичайних обставин може бути виплачена грошова компенсація за найнятий транспорт в обсязі сплаченої суми. Свідки, які користуються власним транспортом, отримують гроші у відповідності з витратами.

Тяжкохворі свідки отримують додаткову оплату поряд із сумами, що підлягають відшкодуванню; таким чином оплачується доставка речових доказів, котрі мають значну вагу.

Перекладачі отримують суми на розсуд суду, а також компенсацію за роботу і переїзд у нічний час.

Адвокат-практик, котрий надає до суду за його запитом письмовий звіт, має право на отримання відповідної оплати. Йому також можуть бути сплачені витрати за проїзд, що пов'язаний з підготовкою доповіді.

Поліцейським, службовцям тюрем та особам, котрі відбувають покарання у вигляді тюремного утримання, ніякі виплати не проводяться [3, с.7-8].

Як бачимо, в цих актах міститься перелік, який найбільш повно охоплює випадки виплати компенсації. При реформуванні законодавства України вказані положення можна використати для порівняння з існуючими у нас нормами з метою удосконалення чинного законодавства. Зокрема, це стосується рівня правового регулювання цих відносин. Вважаємо, що питання правового регулювання витрат, пов'язаних із розглядом справи мають бути врегульовані не Інструкцією, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України, а ЦПК України, чи у вигляді окремого Закону України.

Незважаючи на законодавче закріплення, витрати, пов'язані з викликом та інші суми на практиці виплачуються дуже рідко. Таке становище є результатом того, що відсутній чіткий механізм контролю за відшкодуванням, а також внаслідок браку достатніх коштів на покриття судових витрат. Тому пропонуємо закріпити в ЦПК України положення згідно з якими свідки, перекладачі, експерти мали б право заявляти клопотання про відшкодування їм судових витрат, пов'язаних з їх визовом до суду, в порядку і за правилами, передбаченими ЦПК України.

Список літератури: 1. Бородин М.М., Кройтор В.А. Судебные и арбитражные расходы. Х., 1995. 2. Цивільне процесуальне право України / За ред. В.В. Комарова. Х., 1999. 3. Лєвашов А., Таншора А. Судебные издержки: основания и порядок возмещения // Бизнес Информ. 1994. N 19.

Надійшла до редакції 19.02.02

О.О. Рясін

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Рекформа діючого законодавства в Україні, яка здійснюється останніми роками, не могла не торкнутися і такого інституту права, як судострій.

Законодавчі основи поняття «судова влада», принципів її формування та діяльності, а також системи її органів були закріплені Конституцією України. Більш детальне розкриття структури судової влади згідно з Конституцією України повинно бути викладено в нових Законах України «Про судострій», «Про статус суддів» та процесуальних кодексах [1].

Всі ці зміни повинні формуватися на конституційних принципах організації та діяльності судової влади, більшість яких були закріплені законодавчо лише